

Přehled osobnostních charakteristik dítěte

Jméno dítěte: Datum narození:

Školní rok/třída:

Jméno učitelky:

Data záznamů:

Kdy a jak záznamový arch používat

Tento arch představuje **inventář základních osobnostních charakteristik**, které jsou důležité pro výchovu a vzdělávání dítěte v mateřské škole. Týká se nejruznějších vlastností dítěte – povahových, fyzických i psychických, jeho citových a sociálních charakteristik. Inventář by měl pedagogovi pomoci k rychlejšímu a spolehlivějšímu poznání dětské osobnosti, aby následně byl schopen co nejlépe přizpůsobovat své přístupy, vzdělávací metody i konkrétní postupy potřebám a možnostem dítěte.

Arch nás v první řadě upozorní na to, čeho je třeba si všimnout, abychom osobní „nastavení“ dítěte lépe a dokonaleji poznali. Začneme tedy pozorováním dítěte, náhodným i zaměřeným. Poté přistoupíme k zápisu. Označujeme ty charakteristiky, které u dítěte v různých situacích pozorujeme. Je vhodné pořídit první záznam co nejdříve po nástupu dítěte do mateřské školy (alespoň část), postupně jej pak doplňovat, podle toho, jak se dítě více projevuje a jak jej spolehlivěji poznáváme. Nejprůhlednějším způsobem je podbarvit ty alternativy, které se k osobnosti dítěti hodí, popř. opatřovat datem záznamu. Při opakovaných záznamech, které můžeme barevně odlišit, se některé charakteristiky měnit nebudou, protože jsou trvalým rysem osobnosti dítěte, v jiných, které podléhají vývoji a zdokonalování, budeme zaznamenávat určitý posun. Četnost záznamů, resp. jeho případné doplnění, může být u jednotlivých dětí velice různá, neboť závisí na individuální potřebě. Není třeba zachovávat pravidelné intervaly, ale spíše **průběžně doplňovat záznam** tak, aby postupně poskytoval stále dokonalejší obraz o osobnosti dítěte a jeho jedinečnosti. Určitě ale stojí za to se nad osobností každého dítěte občas důkladněji zamyslet, aby nic nezůstalo skryto našemu pohledu a tím opominuto.

Při práci s tímto archem je třeba se řídit postupy a pokyny popsányými a doporučenými v Metodice na podporu individualizace vzdělávání v podmínkách mateřské školy. Výsledný záznam je **pracovním materiálem pedagoga**, který má dítě ve své péči a slouží výhradně k tomu, aby učitel mohl citlivěji a spolehlivěji přizpůsobovat vzdělávání jeho individuálním potřebám a možnostem. **Je nutno zajistit, aby se záznam nedostal do nepovolaných rukou či nebyl zneužit v neprospěch dítěte.**

1. Jak se dítě převážně projevuje v prostředí mateřské školy:

- jako bojácné, nespělé, uzavřené, poddajné, podřídivé, povolné
- jako vyrovnané, přiměřeně sebevědomé, přizpůsobivé
- jako nepřizpůsobivé, neústupné, tvrdohlavé
- jako aktivní, činné, veselé
- jako pasivní, smutné
- jinak (jak)

2. Jaké je psychomotorické tempo dítěte:

- dítě je po stránce fyzické i psychické velmi živé, rychlé, někdy až zbrklé
- dítě je průměrně živé, reaguje rychle a svižně
- dítě je pomalejší, všechno mu trvá déle
- dítě je nápadně pomalé, ve všem bývá mezi posledními
- dítě se projevuje jinak (jak)

3. Jaká je lateralita dítěte:

- dítě se projevuje jako pravák
- dítě se projevuje jako levák
- lateralita je nevyhraněná, dítě ruce střídá

4. Jaký je typ vnímání dítěte (jaké aktivity preferuje):

- dítě je zrakový typ (preferuje prohlížení obrázků, hledání detailů na obrázcích, vyhledávání věcí v prostoru aj.)
- dítě je auditivní typ, preferuje poslech hudby, naslouchání příběhům, vyprávění aj.)
- dítě je kinestetický a hmatový typ (preferuje pohybové hry, manipulace s předměty aj.)
- dítě není v tomto smyslu vyhraněné (nepreferuje žádný typ aktivit)
- nelze říci (nelze poznat, zda a jakým aktivitám dává přednost)

5. Jaký je vztah dítěte k učení:

- dítě je velmi zvědavé, má zájem o nové poznatky, zpravidla se ptá se na věci, kterým nerozumí
- dítě je průměrně zvědavé, někdy projevuje zájem, jindy ne, občas se zeptá na něco, čemu nerozumí
- dítě neprojevuje zájem, zpravidla se na nic neptá
- dítě se projevuje jinak (jak)

6. Jak se dítě projevuje při intelektových činnostech:

- řeší úkoly a situace především na základě nápodoby a opakování
- rádo experimentuje a postupuje samostatně cestou pokusu a omylu
- snadno a rychle postřehuje změny (co je nového, co chybí)
- vede jednoduché úvahy a svoje myšlenkové pochody vyjadřuje (přemýšlí nahlas)
- je vynalézavé, nová řešení vymýšlí zcela spontánně
- jeho řešení úloh a situací je zpravidla velmi originální
- baví je řešit různé úlohy, rébusy, hádanky apod.
- dítě se projevuje jinak (jak)

7. Jaké téma dítě zajímá, o čem toho hodně ví:
(místo pro volný zápis)

8. Co dítě nejraději dělá, čím se rádo zabývá:
(místo pro volný zápis)

9. Jak se dítě projevuje ve společnosti ostatních dětí ve skupině:

- strhuje na sebe pozornost
- má rádo pozornost, ale ne za každou cenu
- je raději stranou, nemá rádo, když je na ně soustředěna pozornost kolektivu
- úzkostlivě si hlídá své věci
- pečuje o své věci, ale dovede oželeť ztrátu
- podělí se o hračku či pamlsky
- nerado se dělí
- je komunikativní a společenské
- je pasivní a činnosti dělá jenom samo
- je rádo ve společnosti, ale také některé činnosti dělá rádo samo
- nemá rádo společnost ostatních dětí
- je pracovitý a má rádo aktivitu
- je líný a neaktivní
- jiné projevy (jaké)

10. Jaká je oblíbenost dítěte ve skupině:

- dítě nepatří mezi oblíbené
- dítě patří spíše mezi méně oblíbené
- dítě patří spíše mezi oblíbené
- dítě patří mezi nejoblíbenější
- je to jinak (jak)

11. Jak se dítě projevuje při společné hře s ostatními:

- je dominantní, aktivní, má hlavní slovo
- je submisivní, spíš pasivní, přizpůsobuje se a ustupuje ostatním
- je iniciativní, dává podněty pro hru, formuluje principy hry
- projevuje se jinak (jak)

12. Zda a jakým způsobem fungují kamarádské vztahy dítěte při hře:

- dítě má stálého partnera pro hru, nehraje si s nikým jiným
- dítě nemá stálého partnera, střídá je
- role obou partnerů jsou při hře vyrovnané
- ve dvojici dítě zastává dominantní roli
- ve dvojici dítě zastává roli podřízenou
- jiné charakteristiky (jaké)

13. Jak se dítěte chová ve vztahu k pravidlům her:

- přizpůsobuje se pravidlům hry, je spravedlivý, nepodvádí ani druhé z podvádění neosoučuje
- odmítá se pravidly řídit a snaží se je obejít
- nesouhlasí-li s pravidly, chce zavést jiná pravidla
- podvádí, je nespravedlivý
- osočuje druhé děti z podvádění a nedodržení pravidel
- odmítá přijmout výsledek hry, je-li tento výsledek pro ně nepříznivý
- chová se jinak (jak)

14. Jak dítě reaguje v situacích, které jsou pro ně náročné a které nezvládá:

- je lítostivé, pláče
- hněvá se
- vzteká se
- urazí se
- odmítavě, nepřátelsky
- vynucuje si pozornost
- jinak (jak)

15. Jak dítě reaguje na neúspěch (když se mu něco nedaří):

- má vztek, je agresivní na sebe nebo na ostatní děti
- je lítostivé, pláče
- snaží se potlačit pocit neúspěchu, reaguje stažením se do sebe
- snaží se potlačit či zamaskovat neúspěch tím, že dělá, že se nic neděje
- snaží se kompenzovat neúspěch tím, že upozorňuje na sebe ve zvýšené míře v činnostech, kde je úspěšnější
- snaží se všemožně uspět, zkouší neúspěšnou činnost znovu a znovu
- pokud se mu něco nedaří, necítí to jako neúspěch, nesrovnává se s ostatními dětmi
- reaguje jinak (jak)

16. Zda a jak se dítě s případným neúspěchem vyrovnává:

- vyrovnává se s neúspěchem obtížně, se značnými problémy, vyhýbá se možnosti dalšího neúspěchu
- vypořádá se s případným neúspěchem, ale v příštích činnostech potřebuje více povzbuzení
- případný neúspěch nemá vliv na příští činnost dítěte
- dítě se chová jinak (jak)

Co jiného je pro dítě typické:

Závěry pro pedagogickou práci s dítětem

Datum záznamu	Vzdělávací potřeby dítěte ¹

¹ (např. co je u dítěte osobnostně dané a nutné ve vzdělávání akceptovat, co lze ovlivnit, v čem potřebuje dítě podporu či pomoc, jaké přístupy, metody či aktivity jsou pro dítě vhodné apod.)